

Biliyordum ki Yapmazsam Ölüyorum

Sanatçı olma halinin başlı başına bir ısrar ve tutku meselesi olduğunu düşünenlerdenim. 2014 yılında kapanan galeriler ardından yaşadığımız süreç tartışılırken, “Peki ya kapanan sanatçılar?” diye düşündüğümü hatırlıyorum.

Sanatçının aldığı bu biricik kararın görünmezliğinin, sessizliğinin kaynakları üzerine birlikte düşünmenin önemi bir süredir dönüyor zihnimde. Tutku ve ısrarla üreten, zihnimde kapılar açan İnci Eviner, atölye sohbetinde üretmekten vazgeçen arkadaşlarımızın yanı sıra, bu tanıklık üzerine bir röportaj da kaçınılmaz oldu.

İstanbul Modern’de Levent Çalkoğlu küratörlüğünde gerçekleşen “İçinde Kim Var?” başlıklı retrospektif sergisinin yarattığı heyecanın ortağı olduğumuz günlere denk geldi buluşmamız. Serginin açılışından hemen önce. Eviner’in uzun yıllara yayılan çok katmanlı yolculuğunu sergi vesilesiyle kucaklama şansını bulmuşken, şüphe yok üzerinde arzu ile konuşabileceğimiz pek çok mesele vardı.

Ancak bu röportajın muradının Eviner’in sanat pratiğini inşa edişi kadar, sürecinin erken dönemdeki tanıklığı olduğunu söylemeliyim.

Retrospektifi aracılığıyla işlerini uzun uzun düşüneceğimiz, onun da yoğun biçimde anlatacağı bir döneme girdiğimiz farkında olarak; sanatçı olma, ısrar, tutku, toplumsal cinsiyet ve Eviner’in pratiğindeki vücut bulmuş hali ile direniş üzerine konuştuk.

LOVE IT

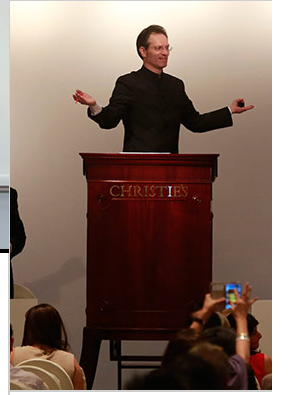
PAYLAŞ

©Nazlı Erc

Bu giriş ardından, 1980 yılında mezun olduğun İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Resim Bölümü’nden ve dönemin ikliminden başlayalım mı?

Sanatçı dediğimiz şey, bir çeşit kendilik kurmak ve onu dünyaya bırakmak. Yani bir anlamda hem çok şeffaf olmak durumundasın, çünkü yapıtlarını sergiliyorsun, görürsün. Öte yandan da yaptığın işler, bir şekilde senin benliğinin bir parçası oluyor. Dolayısıyla kamusal alana bıraktığın benliğin ile sende kalanlar arasındaki sürekli gerilimler ve birbirini beslemeler sonucunda sanatçı kimliğinin oluştuğunu düşünüyorum. Ve burada kadın olmak, elbette çok farklı bir deneyim ve kurgunun ortaya çıkmasına neden oluyor. Bütün o ben kurma, kim olduğun, dünyada ne yaptığın gibi sorular çok içerden, çok tehlikeli yerlerden sorulmaya başladığı zaman, kendinle başbaşa kalıyor, yüzleşiyorsun. Bir obje üretmenin ötesinde, kendini nasıl ifade ettiğin, kaç tane özneyi barındırdığın ve bu konuda ne kadar dürüst olduğumuzla ilgili hepimizin ergenlikten bu yana yaşadığımız çatışmalar, kendimizi analiz etmelerimiz, psikanaliz okumalarımız, akademinin küçük, korunaklı ve yüzelli yıllık geçmişini de içine alan mekânları içinde, kendimizi geliştirebilmemiz için çok uygun bir ortam yarattı. Dolayısıyla dönemin politik yapısı ile çatışmalarımız içinde de bir nokta koyup yeni bir şey eklemek cesaretimiz vardı. Fakat bütün bunlar, sanatın dili, işleyişi ve pratiği içinde dönüp duran şeylerdi bir anlamda. Öte yandan şimdi olduğu gibi politik durum çok baskındı. Buna cevap vermek gerekiyordu.

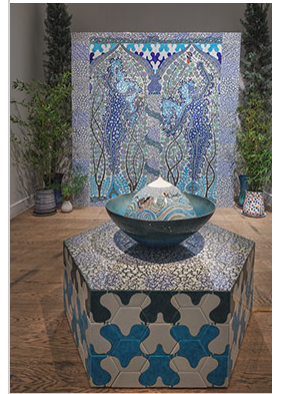
Bir yandan “Sanatçının ikinci sınıfı olmaz” söylemleri ile büyüdük. Büyük tutkuların yeri ve zamanıydı o akademideki beş sene. Ve müthiş bir yarış ve bu tutkuyu besleyen arkadaşlarımız vardı. Böylece arzular, tutkular geçmişle hesaplaşmalar, bütün varoluş sorunları ile politik iklimin, çatışmanın, bağımsızlık savaşının yaşandığı çok çekirdek bir yerdi akademi.

2016’nın İlk Yarısından Makroekonomik Dersler

Tuğçe Kaprol Üler

“Hayal Meyal” Seçilen Yeni Peyzajlar: Elif Ura

Derya Yücel

Kimi arkadaşlar, bütün resim bilgisini ve becerisini ideolojiye adanmak gerektiğini düşünüyorlardı. O sıralarda hepimizin okuduğu G. Lukács'ın estetik ile ilgili kitabı, edebiyat üzerinden bunu bize söylüyordu. Görsel sanatlar konusunda yeteri kadar kitap ve bilgi olmadığından kafamız karıştı. Daha çok Marksist teoriyi edebiyat üzerinden yazarlarla paylaştığımız, ideolojiye hizmet için sanat yapmak gibi bir görüş vardı. Kimisi de bunun bir ikiyüzlülük olduğunu, aslında herhangi bir ideolojiye bağlanmamak gerektiğini savunurlardı. Ve ben bunların arasında bir yandan çok yoğun bir şekilde varoluşçuluk ile ilgilenirken, Sartre, Simone de Beauvoir bir yandan da Marx okuyordum. Sadece sanat pratiği ile kurgulanmış bir hayal dünyası, doğrudan doğruya kendi varlığımızı sorgulayan bir felsefenin içinde "ben neyim, ne yapıyorum dünyada?" sorularıyla birlikte...

Bu düşünüş kalkmalar için akademinin sınırlandırılmış, soyutlanmış ortamı çok idealdi.

LOVE IT

PAYLAŞ

@Nazlı Erc

1 2 3 4 5 6

Okul sonrası ortam nasıl evrildi?

Ne zaman ki okul bitti, hayat ile karşılaştık, her şey dağıldı. Soyut dünya derken, bağımsızlığımızı, özgürlüğümüzü korumak ve uyanık kalmak için birtakım kitlesel söylemlerden ve ideolojilerden uzak kalmamız gerektiğini biliyoruz ama öte yandan aciliyetler, toplumsal ve politik sorumluluklar da var. Dolayısıyla bu ikisinin çok şiddetli yaşandığı bir dönem. Ve zaten toplumsal cinsiyet meselesinin hiç konuşulmadığı, tam tersine bütün bu kadınlığın silindiği bir ortamdan sözediyoruz.

Öte yandan ideolojilerin daha kitlesel bir imaj bagajı var ki o zaman bu konuda çok kararlı olan arkadaşların sık sık baktıkları daha çok Rus devrimci sanatçıların ve ressamların yaptığı resimler ve öyle bir pentür dili, gazete fotoğraflarından esinlenerek yapılmış oldukça kuvvetli işçilerin ve köylülerin olduğu (hiçbir zaman türk işçi köylüsünün imgesi değildi onlar) idealize edilmiş resimler yapıyordu. Ve bunun adına da "toplumcu gerçekçilik" deniliyordu. Ve burada sanatçının kendini feda etmesi, daha büyük bir söylem için kendinden vazgeçmesi sözkonusuydu, bu da bir erdem belirtisiydi. Benim hep kafamı karıştıran şey, sanatçı dediğim ben ve toplumla arandaki çatışma her şeyden önce özgürlüğü gerektiriyordu. Zihnimin ve bedenimin ne kadar özgür olduğunu sorgulamadan nasıl birey olabilirdim. Dolayısıyla bu iki şiddetli çatışma arasında, kadın olma durumu ihmal edildi ahlaka bakarsan. Genellikle hepimizin annesi, babası cumhuriyet ailelerinden gelmiştir. Yani benim temsil ettiğim kuşak da özgürlüklerini, geleneksel toplumla, cumhuriyet toplumu arasında ve bütün bu siyasi gerilimler içinde el yordamı ile bulmak durumunda kaldı. Pratiğime dönecek olursak, taşradan gelen biri olarak da çok sıkı edebiyat bilgim vardı. Sadece okuyordum, yaşadığımı söyleyemem. Kocaman bir evin bir odasında, sadece okuyarak ve resim yaparak büyüdüğüm için, akademide o arkadaşuma rastladığım zaman büyüledi beni. Alman lisesindendi, olağanüstü yetenekliydi ve şiir yazardı. Onun dünyasına girmek, başka arkadaşların başka kimlikler taşıyarak gelenler ve hepimizin ortak bir meselesi vardı. Hakikaten müthiş bir tutkuyla dürüst olmaya çalışarak çok içerden üretmemiz gerektiğini düşünüyorduk. Tabii Mehmet Güler'ün çok büyük etkisi var burada. Atölyeye getirdiği rüzgar, bütün bu ideolojik resimlerle, bizim varoluşsal sorunlarımızın arasına tam bir dinamit koydu açıkçası. Çünkü temsil ettiği şey, aslında o dönem içinde genel geçer olan sanat anlayışının trendlerinin çok dışındaydı. Oldukça keskin ve muhalif bir söylemi vardı. Bu durumda daha yerleşik olan Neşet Günal ve Adnan Çoker atölyeleri ile sürekli bir çatışması vardı. Ve o da sanıyorum atölyede çok vakit geçirecek ve bizimle ilgilenerek bir çeşit hayatla sanat, sanatla, pratikler ve teoriler arasında bir bağlantı kuruyordu bizim için. Dolayısıyla ile bu tür çatışmaları alevlendiren biri oldu. Ve benim olduğu kadar diğer arkadaşların pratiğini, hayata bakışımı çok etkiledi. Hep şunu söylerdi çünkü: "Sanat bir yaşam biçimidir."

LOVE IT

PAYLAŞ

@Nazlı Erc

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Seni dinlerken, "İçinde Kim Var?" başlıklı retrospektif ardından tekrar konuşma arzusu doğuyor. Pek çok disiplin ama özellikle edebiyattan çok beslendiğini unutmadan Nilüfer Güngörmüş Erdem'in Sanatçının Annesinin Kızı Olarak Portresi'nden* alıntılıyorum: "Anadilimiz dediğimiz bir şey var ama bu aslında baba dili. Bunun edebiyattaki en çarpıcı yansıması erkekler yazdığı zaman buna 'edebiyat' denirken, kadınlar yazdığı zaman 'kadın edebiyatı' denmesi." İnci olmak, kadın olmak, kadın sanatçı olmak neler çağırıyor?

Bazı konuları tartışmak için kadın sanatçı ifadesinin önemli olduğunu düşünüyorum ama öte yandan bir çeşit indirgemeciliğe yol açmamak gerekir. Kadınların sanat tarihindeki görünürlüğünün ve sanat okuyan kadınların sanata devam etme oranlarının zayıf olduğu bir gerçek. Öte yandan yaşadığımız toplumda, çok ağır bir toplumsal baskının altında ve devletin elini çekmediği bedenlerimizle hesaplaşmamız hiç bitmeyen bir döngü. Elbette bu kimlik meselesi, cinsiyet ve kimlik politikaları yaptığımız işe çok açık bir şekilde yansıyor. Benim varlıkla ilgili sorduğum sorular, kendi varlığımınla çatışmalarımınla ilgili sorular toplumsal cinsiyet meselelerinin içinden geçip gitti ama öte yandan böyle bir kategoriye artık gerek kalmadığını düşünüyorum. Bir zamanlar vardı çünkü soyut ekspresyonizm zamanında Nancy Spero'lar, birinci kuşak Amerikalı kadın sanatçıların direnişlerinde, kadın sanatçı olma durumu belli bir kimliği, politik pozisyonu işaret ediyordu. Öte yandan ikinci kuşak, üçüncü kuşak kadın sanatçıları bu kuşaktan devrildikleri söylemleri çok farklı bir noktaya götürdüler ve birinci kuşağın özellikle mistifiye ettiği, erkek sanatçıların ilgi alanı dışında kalmış her türlü el işi,

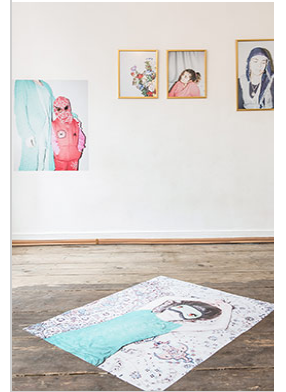
Bakış Açımızı Değiştire 10 Kadın Fotoğraf Sanatçısı

Artful Living

27 Eylül – 2 Ekim Haftasında Dikkat Çeken 13 Sanat Etkinliği

Artful Living

Güzellik Mutluluğu Vadeder

Cemre Yeşil

zanaat daha sonra bu kadın sanatçıları aslında bir çeşit zaafa uğratan bir durum olarak değerlendirildi. Pembeler ve organik biçimlerin kadınlara özgü olduğu düşünüldü. Ve pek çok sanat tarihçi de bunu bu şekilde yazdı. Fakat daha sonra aslında konunun dil olduğu, Fransız feministler tarafından kadınların dilsiz olduğu ile ilgili -ki evet çok da katıldığım bir şey bu- yazılar yazıldı. Bütün bunlar bizi aslında bir çeşit cinsiyet politikasına doğru sürükledi. Yaptığım işlerde madem ki bir benlikten bahsediyorum, bunun kurgulanmasından, toplumsal meselelerden, elbette kadın olma hali, kadın olarak kendimizi inşa etme durumumuz, toplumsal cinsiyet bağlamında anlamlı benim için.

Bütün bir kadınlığı, kadınların hikayelerini ve politik olarak kadınları tek başıma temsil etmek durumunda değilim. Ama bunu vurgulamanın Türkiye'nin şu şartlarında önemli olduğunu düşünüyorum.

LOVE IT

PAYLAŞ

İstanbul #

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

8 Mart 2013'te yürüyüşte karşılaştığımızı hatırlıyorum, 8 Mart 2016 yürüyüşünde ise yükselen tansiyon ardından, koşar adımlarla birlikte uzaklaştık İstiklal Caddesi'nden. Aktivizm sokağa hapsolür, sokak giderek sertleşirken, bu bağlamda sanat pratiği üzerine neler söylemek istersin?

Sanat aslında ayakta kalmamın, mücadele etmenin, direnmenin ve meydan okumanın pratiği benim için. Sanat yaparak aslında ben hep kendimi anladım. Hep derim ya, desen yapmak aklımdan neler geçtiğini anlamama yardım ediyor. Dolayısıyla insan bir bütünsel, tüm bu dirençleri, tutkularının, hayallerinin peşinden koşma cesaretini aslında bu pratikten alıyor. Bu bir güç. Hayatımızı zenginleştirmek, derinleştirmek için bu pratiği yaşıyoruz. Yani bir anlamda hayatı yeniden üretiyorsun yaptığın işle, olup bitene yalnızca tepki vermek değil meydan okumak. Yaptığım işlerle, kendim, hayatım ve tüm bunların bir bütün olması için çok büyük bir mücadele verdiğimi düşünüyorum. Kişisel olarak çok sessizce. Evimin bir odasında başlayarak atölyeye akan ve hayatla buluşan.

LOVE IT

PAYLAŞ

Ulusal Zindelik 2013HD video yerleştirme, surround ses" devamı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Hayatın, tam-yarım tartışmalarına hapsolmesinin denendiği günlerden geçiyoruz. Kadının kendini inşa sürecinde yükünün biraz daha ağırlaştığı aşkar. İktidarın çağırıldığı yere gitmeden kadın nasıl özgürleşebilir? Artık tahayyüllerimiz ve bedenlerimiz yorgun ama umut hep var.

Akademi yıllarımdan bahsederken bağımsız olmak, bağımsızlığını kazanmak ve sürdürmek için zaten çok büyük bir çaba sarfediyorsun demiştim. Zihinsel atölyede, kendimi soyutlayarak çalışıyorum bir yandan. Çalışma saatlerimi kıskanıyorum. Ve bunu çok büyük bir özenle koruyorum. Çünkü hayat aynı zamanda gözünü buna da diyor. Kıskançlıkla bunu korumaya çalışıyorum. Bağımsızlık ve özgürlük, kendi kendine kalma, sanat bunu gerektiriyor. Bir yandan da hepimizin içinde olduğu aciliyetler var ve sokağa çıkıp tepki göstermemiz gerekiyor. Benim de hayatım kuşak olarak ikisinin arasında geçip durdu. Ama disipline çok inanan biriyim ve kendi yeteneklerime saygım var. Bazen, yeteneklerin seni yok eder. Yer, yutar, tükürür yani öyle bir şeydir. Yetenekli doğmak -ki hepimiz öyleyiz- onu kontrol edebilmek, hayatla, kendimle başa çıkabilmek, insan ruhunun derinlikleri ve karanlık sokaklarıyla oturup, çok uzun süre çalışmayı ve kapanmayı gerektiriyor. Dolayısıyla benim sanatçı kimliğim, her an sokakta, basında olmak, hayatımıza yapılan müdahalelere anında tepki verip sokağa dökülmek şeklinde olmadı. Hep orada bir mesafe koydum ben. Dil dediğimiz şey aslında budur. Dolayısıyla sokaktaki dilden farklı bir şeydir bu, direnmeden ve kişisel dirençlerin toplumsal hareketlerin zaman zaman dışında kalmayı gerektirir. Neredeyse içgüdüsel olarak bende böyle oldu.

Bugün, Operation Room'da Fikret Mualla'nın desenlerini gördüm. Ve büyük bir keyifle izledim. Lise 2'de çeviri kitaplarla sınırlı sanat tarihi bilgim ile F. Mualla konusunda araştırma yapmıştım. İş Bankası tarafından yayınlanmış bir kitap dışında bir şey yoktu. Sanatçılar hakkında, o bitip tükenmek bilmeyen merakımın önemli bir örneğidir. Bugün desenlerini görünce, aynı sevgi ile baktım o uyumsuz adama. O uyumsuzluk, o yetenekle başa çıkamama, o insan ruhunun karanlıklarına girip çıktuktan sonra sapaşgılam geri dönme, aslına bakarsan bir disiplin işidir. Ve insanın kendini tekrar etmemesi, bütün bunları çoğaltabilmesi, o kaynağı çok ekonomik bir şekilde kullanabilmesi de disiplin meselesi. Eskiden eleştirirdi bazı arkadaşlarım beni, çok disiplinlisin diye. Ama özel alanımı nasıl korumam gerektiğini çok erken zamanlarda öğrenmek zorunda kaldım.

Sanatçı kimliğini hak etmek için, yani gerçekten bu konuda kendi arzularımı, eksikliklerimi karşılayabilmek için hep olağanüstü bir tutkuyla hareket ettim. Bu beni yaşatan ve hayatın anlamsızlığıyla başatmeyi sağlayan tek yol gibi gözüktü. Adımı şimdi koyuyor olabilirim ama çocukluğumdan beri olup biten hayatın banallığı, sıklığı, zalimliği ile başa çıkabilmenin yolu, onu dönüştürmekten geçti. Dönüştürmek için o yetenekleri kullanabilmek gerek ki bazen yeteneklerimle başa çıkamadığımı da söylüyorum akademide. Çünkü yeteri kadar bilgim, entellektüel birikimim yoktu ve o arada bütün bocalamalarım da zaten yansıyor retrospektife .

İnsan Yüzünü Kendi Bulur

Kültigin Kağan Akbulut

Düalist Bir Yaklaşımında Kodlanan Gerçekler

Hazal Gençay

"Her Çip, Sanatla Sonsuzluğu Tadacaktır

Evrım Altuğ

yapmaya giderdik kuzenlerimle. Ankara'ya yakın büyük bir araziydi. Ve bizi dev Sivas kangal köpekleri havlayarak karşılardı. Hep takım elbise giyen babam iner, köpekleri sustururdu. Bir gün yapayalnız yüksek bir yerde, bir kayanın tepesinde en fazla yedi, sekiz yaşındayım. Dünyanın içinde bir varlık olduğumun farkına vardım.

LOVE IT

PAYLAŞ

Kendine dışarıdan bakma hali...

Evet, birdenbire bu evrende bir varlık olduğumu gördüm. Gördüğüm şeyi, etrafımı, rüzgarın sesini, o kayayı hatırlıyorum, inanılmaz keskin bir imaj var kafamda. Ve o andan sonra birçok şey değişti. Yine bir gün çiftlikte bir kuş yumurtasını düşürdü. Ve bütün gün onun başında durdum. Mucize gibi bir şey, yavrunun oradan çıkmaya çalışması, canlanması. Çok hoş bir soru sordun aslında, her sanatçının hayatında böyle flaş anlar vardır. Bacon'da "Bir gün köpek pislğine bakıp düşündüm" diye başlar. Yani sanki varlıkla karşılaşmak böyle bir şiddetli karşılaşma gibi, hayatımda küçükken olan bazı şeyler var. Ondan sonraki bilmem kaç yıl kendi dilimi, kendimi nasıl ifade edeceğimi bulmaya çalıştım. Çünkü tek bir dil biliyordum. Edebiyat, resim hayatın sert realitesi karşısında günlük hayatla uyumayan bir dillerdi. Çünkü biliyordum ki yapmazsam ölürdüm. Ki biliyorum yapmadığım bir sıra hasta oldum, ölüyordum. Bu konuda şamanlara baktığımızda "yetenekli insan" olarak sana verilmiş olanı kullanmıyorsan, kendini zehirlersin. Ben buna çok inanırım. Bir İspanyol atasözü de vardır: "Yeteneğin varsa, kırbacın da vardır". Kendini eğitmek, görünür hale getirmek, dışlaştırmak için. İçinde kaldığı sürece zehir akıtır. Kayıplardan bahsettik ya, vazgeçen arkadaşlarım böyle insanlar oldu. Hem kendilerini yaktılar, hem etraflarını yaktılar. O duyguyu çok iyi biliyorum. Kayıplar biraz böyle oldu, o yakıcı bir şey. Lanet gibi bir şey. Bunu romantize etmek ya da mistifiye etmek için söylemiyorum. Bu hayatla uyumsuzluk olabilir, birey olmanın sancısı ya da insan olma durumu, ölümlü varlığımızla başa çıkma durumumu diyelim. Ama hakikaten bir kere bulaştıysan, kendini cezalandırılmış gibi asit üretmeye başlıyorsun, çok acayip bir şey. Bunu kendimde de gözledim. Kendini eritmeye başlıyorsun. Senin kuşağında da çok agresif işler var. İyi ki de öyle olmuş. O bir şekilde tutunma mı, hayatta kalma iç güdüsü mü? Başka türlü bir dilin yok çünkü. Dil yok, onu yapman lazım.

Tutku ve ısrarın yıllara yayılan haline tanıklık edeceğimiz katmanlı bir dünya; "İnci Eviner Retrospektifi: İçinde Kim Var?" 6 Ekim'e kadar İstanbul Modern'de.

*Cinsiyetli olmak-sosyal bilimlere feminist bakışlar Derleyen-Zeynep Direk, YKY.